

Hva er det med samene?

De som utdanner seg til leger i dag, burde ha et stort problem. Problemet er like stort for underviserne. For de skal, i tillegg til å lære fra seg noe om urinveisinfectionsjoner og øyekatarrer, lære fra seg noe om livet selv.

Når medisinstudentene er ferdig utdannede leger, har de vært gjennom en dannelsesprosess som har skapt dype forandringer i følelsesliv, identitet og virkelighetsforståelse, og de bør helst sitte igjen med en unik og genuin kunnskap om hva det vil si å være menneske.

Mange typer kunnskap kan man lese seg til, andre må man faktisk ha *levd* seg til eller til nød ha levd seg inn i. Hvis en samtale skal dreie seg om samene, vil det naturligvis være en fordel å ha sittet i en lavvo. Men ofte når det henvises til samer og deres liv, er det en uopplevd og diffus kunnskap det refereres til. I diskusjoner som dreier seg om de store områdene kunst og kultur, gjøres det kjempesprang når samekulturen trekkes inn, men det gjøres om og om igjen. Samene brukes her som allegori, som et bilde på tankefluktmekanismer. Det er naturligvis ikke samene det er noe galt med, men måten de blir trukket inn samtalen på. En samtale som kunne vært *nær* livet, og ikke *bort fra* livet.

Det er ikke umulig å forholde seg til vår sammensatte virkelighet på en direkte og livsnær måte, men det må øves. Denne øvingen må komme inn mens man er under utdanning. Det er da man skal forberedes på den nære, vanskelige hverdagen. Og det er da man har mulighet til å gjøre feil, prøve på nytt og prøve noe annet hvis *treningssrommet* er der.

All dialogteori forutsetter et jeg og et du. Jeget og duet kan være til på ulike måter for hverandre. I legepraksis vil alltid duet være den som oppsøker, den som skal hjelpes eller den som skal få hjelp til å hjelpe seg selv. Hvordan denne andre blir møtt, er helt avgjørende for den andres videre vei.

Fiksjon kan være et skummelt ord for folk som ikke er vant til å arbeide innenfor en selvskapt tids-/stedsramme. I medisinsk utdanning vil det alltid handle om å forberede studenten på «livet etterpå». Dersom

man i medisinerutdanningen skal benytte fiksjon for å lære studenten noe om livet etterpå, må man vite hva slags bilde man vil skape, eller gjenskape, av livet. Underviserne har ansvaret for å velge, presisere og fokusere på hva det bør og må trenes på. Fiksjon kan, i grove trekk, brukes på tre ulike måter: Den kan søke å etterlikne virkeligheten, eller overdrive eller «underspille» den. På «fiksjonslinjen» kan man altså velge om man ønsker å speile virkeligheten i all sin kompleksitet, sette det hele i ironisk distanse, eller bare så vidt illustrere trekk fra virkeligheten.

Standardiserte pasienter

Både standardiserte pasienter og skuespillere kan benyttes i kommunikasjons- og konsultasjonsundervisning, en undervisning som skal lære studenten noe om hvordan man skal kommunisere med pasienten på en god måte. En standardisert pasient er, i prinsippet, hvem som helst. Det man kan forvente av en som har sagt seg villig til å være en standardisert pasient, er at han/hun gjengir sin egen personlighet og kan leve seg såpass inn i sykehistorien at fremstillingen blir noenlunde troverdig. Men fremstillingen vil øke i vanskelighetsgrad etter hvert som man legger på flere lag i pasientens sykehistorie og personlighet. En standardisert pasient er ikke trent i å avvike fra sin egen personlighet, heller ikke i å reproducere fremstillingen, gjenta sykehistorien.

En standardisert pasient vil kunne gi fra seg en nedtonet gjengivelse av virkeligheten. Hvis det er det man er ute etter, er det en god løsning å bruke mennesker som absolutt ikke spiller, men er seg selv, dog med en annen historie. Mange undervisere bruker seg selv og sine kolleger til dette formål. I denne måten å fremstille en virkelighet på ligger det innbakt et ønske, bevisst eller ubevisst, om å skjermes studenten for voldsomme følelser som vil kunne bli eksponert i en interaksjon som har en høy følelsesfaktor. Å skulle skjermes en student eller et medlem for sterke emosjonelle opplevelser kan være nødvendig i visse sammenhenger, men det kan også være en direkte bjørnetjeneste.

«Å samtale er, i bunn og grunn, å gjenskape virkelighetssans og livsvilje,» skriver sosialantropolog Anders Johansen i sin seneste essaysamling (1). Dette utsagnet

kan overføres til dem som skal trene seg på nettopp samtalen: Å øve seg på den fremtidige samtalen kan sies å være et forsøk på å skape en orienteringsmulighet i et ukjent terreng.

En skuespiller er trent i å gi fra seg et følelsesuttrykk som er bygd opp av mange lag. For en skuespiller vil det innebære liten eller ingen risiko å eksponere flere ulike lag av sine emosjoner. Gjennom å bruke seg selv på en måte hvor følelsene er «satt i system», vil en skuespiller mest sannsynlig kunne tilby en fiksjon som er tettere på virkeligheten enn det en person som ikke har noen trening i å vise frem ulike lag av sin sårbarhet kan.

Torild Jacobsen Alræk

torildalrek@hotmail.com
Breidablikkveien 3b
5018 Bergen

Litteratur

1. Johansen A. Samtalens tynne tråd. Skriveerfaringer. Oslo: Spartacus, 2003.

